

Bidrag til dansk klosterhistorie.

Ved Cand. philol. **N. Pedersen.**

Det hænder ikke sjældent, at man i regeringsarkiverne finder gamle håndskrifter, der undertiden kunne have en ret anselig ælde, anvendte som omslag eller bind eller på anden måde anbragte ved indhæftningen af sager fra en senere tid. Undertiden indeholde de brudstykker af bøger, undertiden breve eller andre aktstykker, som i de allerfleste tilfælde ere itu klippede og på anden måde mishandlede. Især synes man om ved og i det 17de årh. at have gjort rigeligt brug af de ældre dokumenter, man havde for hånden, til indbinding af de regnskaber og indberetninger, som skulde afleveres til regeringens arkiver. Man havde kun ringe interesse for fortiden og forstod ikke den betydning, som slige aktstykker fra en svunden tid kunde have for historien, og uden betænkning ødelagde man de stedlige arkiver og plyndrede dem for dokumenter, som vi nu, da man bedre er istand til at vurdere dem, i høj grad savne. Således fandt man for omtrent 30 år siden i Norges rigsarkiv en stor mængde pergamentsstykker, der vare anvendte til indhæftning om regnskaber fra lenene for tidsrummet c. 1580—1640, og som ved nøjere eftersyn viste sig at være lævninger af håndskrifter, der vilde have været af stor interesse, om man havde haft dem i uskadt tilstand¹⁾; og således finder man stadigt i regeringens

¹⁾ P. A. Munch i Norsk Tidsskr. f. Vidensk. og Litter. 1847, s. 25 flg., også i Saml. Afhandlinger, udg. ved G. Storm. I, 273 fl.

arkiver nye brudstykker af oldbreve og skrifter. At få afgjort, fra hvilket sted sådanne dokumenter stamme, eller i hvilket arkiv de oprindeligt have hørt hjemme, var tidt meget ønskeligt, men lader sig ofte ikke gøre; kun sjældent giver håndskr. selv eller de omstændigheder, under hvilke det forefindes, tilstrækkelig oplysning, og først, når en tilstrækkelig mængde, hvis hjemsted med fuld sikkerhed kan påvises, er bragt til veje, kan man derfra slutte om andre, der selv intet bidrag give til spørgsmålets løsning. Det er for det meste ved regnskaber og indberetninger fra lensmændene, og især fra den senere tid af lensvæsnet, at sådanne ældre aktstykker findes, og det synes da at vise sig, at de have været til stede på vedkommende lensmands kontor, hvorfra regnskaberne, der ere indhæftede i dem, indsendtes til regeringen; på lenskontoret ere arkiverne fra de forskellige steder, der hørte ind under lenet, sandsynligvis blevne samlede, og der har man så benyttet denne samling af ældre sager på den angivne måde, når man skulde aflevere sine regnskaber eller indberetninger ¹⁾).

Således fandtes der også i det forrige rentekammerarkiv, nu kongerigets arkiv, i foråret 1880 et pergamentsbrev, der var blevet brugt som omslag om et regnskab fra Mariager kloster for året 1629. Det angår ejendomme, som i sin tid hørte til Birgittinerne i Mariager, og har derfor været opbevaret i klostrets arkiv, indtil den samme skæbne, som har ramt så mange pergamentsbreve, også ramte det, at gå som indpakning om nyere sager til Køben-

¹⁾ Se Nord. Tidsskr. f. Philol., ny række III, 69—74, hvor J. Undset omtaler et stykke af et latinsk hdskr. til Sallusts Jugurtha, der fandtes i det norske rigsarkiv ved et regnskab fra begyndelsen af det 17de årh. Da det viste sig, at brudstykker af det samme hdskr. fandtes om regnskaber fra vidt forskellige egne, fremsætter han den ovenfor givne anskuelse angående stedet, hvorfra de pergamentshdskr., der i det norske rigsarkiv vare hæftede ved regnskaberne fra 1580—1640, ere komne, og den synes også at have sandsynligheden for sig.

havn, hvor det så tilfældigt er blevet opdaget. Forholdene ved dets forekomst bekræfter det ovenfor fremsatte, at det sandsynligvis er fra lensmandens kontor sådanne brudstykker ere komne til regeringens hovedsæde i København.

Da dette pergamentsbrev skulde bruges som omslag, har det lidt en del overlast, et stykke er klippet af, og skriften er på nogle steder en del gnavet, men hovedindholdet er dog klart nok og frembyder forskellige ting af interesse. Det er et notarialinstrument, udstedt i året 1445 i Maribo, angående et brev fra 1428, som var af vigtighed for Birgittinerne. Den, som lod notaren affatte erklæringen, var Niels Jakobsen, confessor generalis ¹⁾ for Maribo kloster, og forbindelsen mellem vore to Birgittinerklostre fremtræder herved ret mærkeligt. Dokumentet, hvoraf notaren her tog en genpart, angår nemlig ejendomme, som i tidens løb kom ind under Mariager kloster, men ej have hørt til Maribo, og det var dengang, da notarens erklæring udstedtes, i den nævnte Niels Jakobsens værge, men må senere være blevet overgivet til Mariager klostres arkiv.

Såvel i notarens erklæring som i hoveddokumentet findes forskellige ting af interesse, men på flere punkter må man nøjes med at påpege, hvorledes forholdet sandsynligvis kan have været, dels på grund af håndskriftets mangelfulde tilstand, dels fordi vi savne tilstrækkelig oplysning om vor klosterhistorie for det foreliggende tidsrum.

Förend vi se på selve hoveddokumentet, er der enkelte ting i notarialerklæringen, som bør fremdrages, medens den i øvrigt ligner andre af denne slags, og navnlig i underskriften intet nyt indeholder, hvorfor denne heller ikke er aftrykt her. Erklæringen er udstedt fredagen d. 8de oktbr. 1445, indictione nona. Men efter den hos os almindelige indictionsberegning vilde denne dag falde i den

¹⁾ Confessor generalis var den første af de 13 præstemunke i et Birgittinerkloster. Hammerich, Den hell. Birgitta, s. 105.

ottende indiction. Begyndelsen af indictionen må derfor her være regnet fra september, enten fra d. 1ste (den græske indiction) eller fra d. 24de septbr. (Bedas indiction), således som det også brugtes, men rigtignok langt sjældnere; idet man her og i Tyskland sædvanligvis tog udgangspunktet for indictionen fra d. 25de decbr., den romerske indiction ¹⁾). Ved angivelsen af paven er navnet skåret bort, det var Eugenius d. 4de, pave fra 1431—47, udvalgt d. 3dje marts, så d. 8de oktbr. 1445 falder i hans femtende regeringsår, som her står. Ligeså er navnet på biskoppen, som omtales, bortskåret, men af det følgende se vi, at det var Ulrik, biskop i Århus 1424—49 ²⁾).

Efter indførelsen af dokumentet følger så beskrivelsen af seglene, som vare hængte under; biskoppens secret og capitlets sigil. Biskoppens segl synes delt i tre afdelinger: den hellige Clemens i midten med højre hånd udstrakt til velsignelse og i venstre et kors og ankeret, hans martyrtegn; medens lammet, der hører med til hans historie og kommer igen i capitlets segl, står på den ene side, og der på den anden side findes en »fremstilling af tre skjolde« (dispositionem trium scutorum). Det passer i det hele med de andre sigiller og secreter, vi have fra Århus biskopper, særligt med biskop Bo's segl fra 1401 og et secret fra samme ³⁾). Biskoppens slægtsvåben har måske, i lighed med fremstillingen på flere af de opbevarede biskopssegl, været afbildet ved den side, hvor de tre skjolde omtales. Capitlets segl fra året 1634 findes afbildet i Ny Danske Mag. I, 129, og det stemmer med den her givne beskrivelse, dog findes den korsfane, som lammet der holder, ikke omtalt her.

Blandt vidnerne ved notarialforretningen nævnes to præster, Peder Mikkelsen og Mikkil Ulvsen. Den første

¹⁾ Grotefend: Handbuch der histor. Chronologie, s. 17—19.

²⁾ Han var af slægten Stygge. Molbech: Histor. Aarb. III, 59.

³⁾ Danske Mag. IV, 289, og 4de række II, 207—9.

var præst i Østofte, Fuglse herred, som til reformationen hørte under Maribo kloster, så at en munk derfra forrettede gudstjenesten i Østofte kirke ¹⁾. Den anden var præst i Kærte, Båg herred på Fyen, måske har også han stået i forhold til Maribo kloster.

I selve hoveddokumentet stod da, at biskop Ulrik i Århus på sin rundrejse i stiftet havde truffet Nørrekloster (også kaldet Glenstrup kloster) og nonneklostret i Randers (Vor Frue kloster) i stærk tilbagegang; bygningerne vare i forfald, beboernes tal ringe og gudstjenesten forsømt. Han tænkte derfor alvorligt på en forbedring, og da kong Erik og hans dronning Philippa bad ham overlade de to nævnte klostres eiendomme til Cartheuserne, som havde fået et sted i Århus stift, Tjæreby, til oprettelsen af et nyt kloster, var han villig dertil og overdrog Cartheuserne Nørrekloster og nonneklostret i Randers med de i brevet nævnte undtagelser og forbehold. Brevet var udstedt 5te august 1428.

Det har alt tidligere været bekendt, at de to her nævnte klostre vare i forfald i begyndelsen af det 15de årh., og at deres ejendomme noget senere bleve overdragne til Mariager kloster ²⁾. Men at disse ejendomme først gaves til Cartheuserne, og at denne munkeorden havde fået Tjæreby, Gimming sogn, Støvring herred, for at grunde et nyt kloster der, har, så vidt vides, ikke været oplyst før. Cartheuserne havde et kloster i Århus, som holdt sig til reformationen ³⁾; et forsøg på at grunde et kloster af denne orden på Sjælland mislykkedes; ellers synes de ikke at have optrådt her i landet ⁴⁾. Om et kloster i Tjæreby ved Randers vides intet andet steds fra. Måske nåede Car-

¹⁾ Larsen: Beskr. af Laal. og Falster. I, 225; jfr. II, 93. Danske Atl. VI, 474: Abbedissen i Maribo kl. skænkede 1596 en klokke til Østofte kirke.

²⁾ Daugaard: Danske Klostre, s. 392, 399—400 og 405. Danske Mag. II, 132 ff.; VI, 66.

³⁾ Daugaard, Danske Kl. s. 32 og 389.

⁴⁾ Daugaard, anf. st.

theuserne aldrig så vidt, at de fik bygget et kloster i Tjæreby; ja, det er det sandsynligste, da vi se, at de ejendomme, som i følge det her meddelte brev skulde høre til dette kloster, snart efter gik over til Mariager kloster, at foretagendet af en eller anden grund er strandet. Her siges også kun, at de skulle fæste bo der, og det håbes, at de ville kunne gøre det¹⁾. Så vidt det kan skønnes — det pågældende sted i brevet er næmlig noget mangelfuldt, så tydningen er ikke sikker — havde de alt udnævnt en forstander for boligen i Tjæreby, broder Gosvin; det var ham, der skulde ordne overdragelsen af de to klostres ejendomme. Denne broder Gosvin var efter al sandsynlighed en på den tid anset munk af Cartheuserordenen, som senere blev biskop på Island. Der levede næmlig i Danmark i begyndelsen af det 15de årh. en munk Gozvin Comhaer, hvis fader, Gerit Gozvinsön Comhaer, var flygtet til Danmark fra sit fødeland Holland på grund af en strid med biskoppen i Utrekt, hvis rentemester han var. Gozvin Comhaer kom ved den lejlighed også til Danmark, og han, der var bekendt i sin hjemstavn som en ivrig klostermand og tidlig var bleven prior der for et Cartheuserkloster, fandt megen velvilje hos kong Erik, så denne endogså synes at have taget ham til sin skriftefader. Ellers ved man ej noget om hans virksomhed her i landet; men år 1435 udnævntes han af kongen til biskop i Skalholt; sandsynligvis var han dengang om ved 50 år gammel. På Island vare forholdene meget vanskelige dengang, dels på grund af uår, dels på grund af den foregående biskops voldsomheder mod folket, der tilsidst dræbte ham i domkirken;

¹⁾ I en fortegnelse over indtægten af landhjælpen 1524--26, som er meddelt i Danske Mag. 4de række II, 34 flg., nævnes Tierby i Støvring herred som en kirkeby år 1524. Måske står det i forbindelse med det her foreliggende; nu er kirken borte, og vi savne nærmere oplysninger om Tjæreby og klosterstiftelsen der, så man må nøjes med at henstille dette som en formodning, der måske senere kan klares.

men Gosvîn synes at have virket der til megen gavn i de ti år, han var deroppe. Han rejste 1445 til sit fødeland og døde der 1447. Da den i dokumentet nævnte Gosvin uden al tvivl var Cartheusermunk og en betroet mand, der skulde indrette den nye klosterbolig og styre den, og da tiden passer meget vel — det var omtrent i de tre første tiår af det 15de årh., at Gozvin Comhaer opholdt sig i Danmark — og da navnet desuden ikke var almindeligt, selv om det ej er ubekendt, har man vistnok her bidrag til oplysning om Gozvin Comhaers virksomhed i Danmark: også her var han ivrig for klostervæsnet og tog virksom del i nye klostres opførelse ¹⁾).

Senere kom de to klostres ejendomme så til Birgittinerne i Mariager; hvor når, vides ej bestemt, men det antages at være sket omtrent ved midten af det 15de årh.. Der findes nemlig i geheimarkivet en fortegnelse over Mariager klostres gamle breve og adkomster, som er affattet 1584 ²⁾), og af denne fortegnelse fremgår det, at Nørrekloster og Vor Frue kloster i Randers ved den angivne tid må være komne til Mariager kloster, da Nørreklosters breve findes optagne deri, og det samme gods, som før lå til dette kloster, senere nævnes som lagt til

¹⁾ Se Kalkars Theol. Tidsskr. 1879, hvor P. W. Becker s. 31 flg. omtaler Gozvin Comhaer; og Nordisk Månedsskr. for folkel. og kristel. Oplysn. 1877, hvor L. Helveg s. 161 flg. omtaler ham. Begge have deres stof fra den hollandske lærde W. Moll, der har givet en levnedbeskrivelse af sin landsmand Gozvin: Gozewijn Comhaer, een Nederlander aan het hoofd der Kerk van Island. 1876. I forvejen fandtes der en kort levnedbeskrivelse om ham som biskop på Island hos Finnus Johannæus: Historia Ecclesiast. Islandiae. II, 475—78.

Det er dr. phil. H. Rørdam, hvem jeg skylder, at min opmærksomhed er bleven henledet på denne Gozvin Comhaer og hans mulige identitet med den i dokumentet nævnte.

²⁾ Fortegnelsen, der begynder med et brev fra 1412, er aftrykt i Danske Mag. VI, 68 flg.

Mariager paa den antagne tid¹⁾. For Frue klostres vedkommende indeholder fortegnelsen ej slet så tidlige eller tydelige vidnesbyrd, men at de to klostre have delt skæbne med hinanden kan man slutte af brevet, som overdrager dem i fællesskab til Cartheuserne, og desuden stadfæster et kongebrev fra 1515 et brev af Christiern d. 1ste, hvorved de to nævnte klostres gods gaves til Mariager kloster²⁾. Det her behandlede brev fra 1428 nævnes ikke i den omtalte fortegnelse, heller ikke notarialinstrumentet fra 1445; men de have rimeligvis været blandt de »unyttige og ubrugelige breve«, som man med optegnelsen 1584 fandt det overflødigt at registrere særskilt, da de »intet synderligt havde på dem«.

Af det foreliggende dokument fremgår det nu, at Nørre-kloster og Vor Frue kloster vare selvstændige endnu 1428, men at de 1445 må have været i Birgittinernes eje, da disses confessor generalis i Mariibo havde dette brev i sin værge og for større sikkerheds skyld lod tage en notarialerklæring derom. Og når dette sker i Mariibo, og ikke, som man kunde vente, i Mariager, og efter begæring af conf. gen. for det første kloster, medens det sidste slet ikke omtales, kan man vel nok opfatte forholdet således, at Mariager kloster vistnok var grundet i begyndelsen af det 15de årh.³⁾, men et fuldt ordnet klosterliv ikke endnu indrettet 1445, ligesom klosterbygningen ikke var helt opført på den tid. Endnu i året 1468 klages der næmlig over, at bygningerne ikke vare fuldførte på grund af de vanskelige tider⁴⁾; og der nævnes vel »brødre og søstre« i

¹⁾ Således viser et tingsvidne fra 1454, at Mariager kloster da havde to kirker, som vi af et sognevidne fra 1479 se tidligere hørte til Nørrekloster. Danske Mag. VI, 101 og 107.

²⁾ Smstd. 132. Om Nørrekloster og dokumenter angående dets historie se Danske Mag. II, 132 fig. Jfr. i øvrigt: Daugaard, Danske Klostre; 372; 399—400; 405 fig.

³⁾ Jfr. den ovenfor omtalte fortegnelse over breve og adkomster.

⁴⁾ Danske Mag. VI, 91—92.

Mariager kloster ved år 1448, men en confessor generalis forekommer først ved år 1458, medens der for året 1440 nævnes en »foged på Mariager kloster«, en adelsmand Iver Andersen¹⁾. Sagen synes derfor at hænge således sammen, at Mariibo ved 1445 var det egentlige sæde for Birgittinerne, den unge stiftelse i Mariager kunde endnu ikke stå på sine egne ben og føre sit eget liv²⁾, og confessor gen. for Mariibo kloster, den første af munkene og den, som ved given lejlighed trådte op som klostrets repræsentant, har tillige haft med Birgittinernes sager i Mariager at gøre og gæmt deres papirer. Så forstår man, at notarens erklæring er tagen i Mariibo og siden kommen i Mariager klosters eje, men mærkeligt er det alligevel, at dette sidste ikke nævnes i dokumentet.

Fra det, som ved biskop Ulriks brev skænkes Cartheuserne, undtages en sognekirke, Vor Frue; stedets navn, hvor denne kirke lå, er bortskåret, men det har sikkert nok været den i Randers, der var sognekirke til reformationen; men på den tid synes at være bleven nedbrudt³⁾. En dom af Frederik d. 1ste i året 1529⁴⁾ gav borgerne i Randers lov til at nedbryde Vor Frue kirke og bruge og beholde al den ejendom, som hørte til denne kirke, dog måtte de rettigheder, som Mariager kloster kunde gøre gældende, ikke krænkes, og derefter var altså selve kirken borgernes og har vel været undtaget fra Frue klosters andre ejendomme, der skænkedes Birgittinerne. Da disse siden klagede over Randers borgeres fremfærd mod klostrets ejendomme i Randers, særligt over, at Vor Frue kirke var bleven nedbrudt, gav Christian d. 3dje Mariager kirke vistnok erstatning på anden måde for det tab, de måtte have lidt, men

¹⁾ Smstd. 70; 72; 264.

²⁾ Det har vel også været for at understøtte stiftelsen og sætte klostret i tilstrækkelig stand, at Nørreklostets og Vor Frue klostets ejendomme overgaves Birgittinerne.

³⁾ Se dog Ny kirkehist. Saml. V, 791.

⁴⁾ Danske Mag. VI, 277.

dömte tillige, at Randers by skulde have og beholde Vor Frue kirke og dens rette tilliggende¹⁾. Det kan derefter ikke antages, at Birgittinerne have ejet denne kirke, om de end kunne have haft et eller andet krav paa den, i alt fald have deres rettigheder været tvivlsomme. Da gavebrevet til dem sandsynligvis har været enslydende med det til Cartheuserne, støttes også heraf den formodning, at den i brevet 1428 nævnte kirke har været Vor Frue kirke i Randers. Endvidere undtages i brevet selve stederne, hvor de to klosterbygninger lå²⁾; ejendommene, bona et justae pertinentiae, gives til Cartheuserne, men biskoppen og hans capitel forbeholdt sig anvendelsen af klostergårdene selv.

Hvad nu det her benyttede pergamentsbrev angår, da er et stykke deraf afklippet, således at begyndelsen til hver linje mangler, og paa nogle steder er skriften bleven utydelig ved ombøjningen af pergamentet og ved den derpaa følgende gnidning af indholdet mod bindet. Men det er ikke meget, der mangler, som man kan slutte ved at se på de steder, hvor man med sikkerhed andet steds fra kan udfylde hullerne. Således kan man angive indholdet af begyndelsen, hvor der må have stået: in nomine domini amen; det manglende ved pavens navn, ved biskoppens i 5te linje af hdskr., ved kongens titel, dronningens navn og ved omtalen af capitlets segl, hvis påskrift vi kende³⁾. Man kommer da til det resultat, at der på de fleste steder savnes henved 12 bogstaver; derfor er her sat 12 prikker som gennemsnitstallet af de bortskaarne bogstaver, hvor det manglende ikke er forsøgt udfyldt. Hvor man ved sammenligning med dokumenter af lignende indhold uden vanskelighed har kunnet udfylde det manglende, er dette gjort;

¹⁾ Danske Mag. VI, 141—42.

²⁾ Loca amborum monasteriorum; jfr. Dipl. Arn. Magn. I, 281: locus ipse, in quo praefatum monasterium situm est: gården med dens bygninger og tilhørende toft.

³⁾ Se ovenfor.

ligeså er, hvor indholdet kan sluttes med sandsynlighed af det bevarede, og ord dertil af passende størrelse tilbød sig, en udfyldning givet, som ej gör fordring på at være den eneste rette, men kun at give meningen, som den med rimelighed har været. Hvor dette ikke har været tilfældet, er der sat prikker; et par steder er kun et enkelt ord indsat for at lette læsningen.

I afskriften her er der sat u overalt, hvor hdskr. har u eller v, da det ene eller det andet af disse to tegn bruges uden fast regel for at betegne samme lyd. Det samme gælder om i, hvor hdskr. har i eller j. Egennavne og tillægsord, dannede af egennavne, ere skrevne med stort begyndelsesbogstav, og sætningstegn satte til efter nuværende regler.

[In nomine domini am]en. Anno natiuitatis eiusdem millesimo quadringentesimo quadragésimo quinto, indicione nona, die ueneris, octaua mensis octobris, hora decima uel quasi, in [habitu] mon[asterii] *sanctarum* Marie uirginis et Birgitte in Mariebo, ordinis beati Augustini *sanctisaluatoris* nuncupati, Ottoniensis dyocesis, pontificatus sanctissimi in Christo patris ac domini nostri, [domini Eugenii, diui]na prouidencia pape quarti, anno quindecimo, in mei publici notarii, *nominis* *infrascripti*, et *testium* *infrascriptorum* *presencia* *constitut* *personaliter* *uenerabilis et religiosus* [frater et dominus] Nicholaus Jacobi, confessor generalis predicti monasterii Mariebo, quandam literam apertam seu patentem in pergameno conscriptam, duobus sigillis, uidelicet reuerendi in Christo patris, [domini Ulrici, de]i gracia episcopi Arusiensis ac eiusdem uenerabilis capituli, ut clare apparuit, sigillatam, quam ego notarius una cum testibus *infrascriptis* uidimus non uiciatam, non cancellatam, [nec in aliqua sui] parte suspectam, sed omni prorsus uicio et suspitione carentem, in medium produxit, exhibuit et publice ostendit ac perlegi fecit; asseruit *eciam* et timuit, quod valde periculosum [esset huiusmodi litera]m semper apud se portare, seu per terras

et loca, ubi eius presencia foret necessaria, mittere seu transferre, ex eo quod inopinatus posset casus euenire, quod perderetur, aut per raptore homines contineret laniari, uel quod a tineas seu ab igne consumeretur, aut sigillum rumperetur, uel scriptura macularetur, unde reddi posset suspecta; idcirco petiuit predictam [literam] transumendo innouari, in notamque et in publicam formam redigi ac exemplificari, quod deinceps huiusmodi transumpto seu transscripto fides adhiberetur plenaria in omnibus et [singulis partibus, sicut] originali litere fides adhiberetur; tenor uero memorate litere de uerbo ad uerbum sequitur, fuit et est talis. Uniuersis presentes literas inspecturis Ulricus, dei et apostolice sedis [gracia episcopus Arusiensis, salutem in axis stelliferi conditore. Cum diuina clemencia, summum principium lapsi generis humani refectiuum, ad partem sollicitudinis suo gregi nobis credito fide[liter] gratuito nos elegit, cuius forma facti¹⁾ ad replantandas uirtutum radices, euulsis uiciorum uepribus, ex commisse dispensacionis studio inducimur et mouemur [ut] one ordinarie uisitacionis per circulum nostre dyocesis transitum faceremus, contigit nobis etiam ad duo monasteria, uidelicet monachorum in Nørre-kloster et monialium [in Randrws proced]ere, in quibus edificiorum et domorum ruinam miserabilem, personarum defectum notabilem, statum diuinorum lamentabilem et alia inuenimus inordinata, sine dolore minime [recordantes, quod] misse, hore canonice ceteraque diuina officia in multis retroactis temporibus fuerant, sicut ad huc sunt, quodammodo diminute, et quod ex elemosinis benefactorum non exsoluuntur deo et sanctis eius laudum et graciaram debite acciones, necnon regularis discipline obseruancia etiam in suis essencialibus, sicut multorum patet uisui

¹⁾ Udtrykket er fra en latinsk oversættelse af I Petr. 5, 3: forma facti gregis: satte som forbillede for hjorden. Ducange, Lexicon uader: forma.

..... licet numero paucis sub eisdem locis degentibus, exiles redditus habentibus, est obliuioni tradita et totaliter eneruata; unde pastoralis officii debitum circa genda incumbunt humeris, est illud potissimum, ut diuini honorem nominis dilatandum curemus et uere religionis semitam dirigamus. Nos autem pii patris moleste ferentes incommoda filiorum intra pectoris claustra solícite reuoluimus, quam sint plene periculis, quam onuste dispendiis quamque in diuine maiestatis ntur exose transgressionibus et negligencie supradicte, perpenderent itaque reformationem in huiusmodi locis debitam propter personarum paucitatem ac reddituum exilitatem se fieri; ymmo extat uerisimile, ut ibi naufragetur religio, ubi gubernaculum exulauerat monastice discipline; quocirca deuotum affectum serenissimi [principis et domini] nostri, domini Erici, dei gracia Dacie, Swecie, Norwegie, Sclauorum, Gotorumque regis et ducis Pomeranorum, ac feruentem deuotionem illustrissime principisse et domine nostre, [domine Philippe, e]adem gracia premissorum regnorum regine, dilecte conthoralis sue Anglorumque regis filie, diuinum cultum et religionis propaginem per suorum regnorum climata sius anhelancium, merito in domino commendamus, quorum pium et sanctum desiderium, diuinitus illustratum, quendam locum Tyæreby dictum, nostre dyocesis, pro nouo monasterio ser ad laudem dei et gloriose matris sue sanctorumque suorum contulit et donauit, quorumque affectuose preces nobis instanter directe proposuerunt, ut nostros beniuo[los] um una cum nostro dilecto capitulo dignaremur adhibere, quatinus pre-nominata monasteria monachorum in Nørrecloster et monialium in Randrws cum [omnibus suis ius]tis pertinentiis, partim destituta et, ut premittitur, defectuosa, fratribus Cartusiensibus in eodem loco Tyæræby, redditus tenues habente, instituendis in uberiora dia maioraque diuine laudis officia, die noctuque inibi debite persoluenda,

cederent possidenda. Nos uero¹⁾, domini nostri regis et domine regine memoratorum uoluntati fauentes, nostram beniuolenciam, ut bona et iuste pertinencie prefatorum monasteriorum Nørrecløster et Randwrs, parrochiali tamen ecclesia, uidelicet beate uirginis²⁾ [in Randwrs, cum] suis iuribus et pertinenciis uniuersis una cum locis amborum monasteriorum predictorum ordinarie dispositioni plenarie reseruata, dictis fratribus Cartusiensibus in [prefato loco Tyær]ræby instituendis, dummodo³⁾ (?) uere religionis status secundum regulam eiusdem Cartusiensis ordinis cum suis circumstanciis, tam in edificiis, quam eciam horis canonicis ibidem crescat inibique perfecte uigeat, cedant et attineant, iuxta formam et assignacionem bonorum et inuentarii, cuidam religioso fratri Gosswino, eiusdem habitacionis⁴⁾ (?) in eodem loco Tyæræby asserto rectori, per nos et capitulum nostrum creditam, ordinanda, ita quod ipsa bona et pertinencie sine consensu dyocesani donacionis, uendicionis, permutationis seu infeudacionis, uel ad firmam dimissionis titulo minime alienentur, obligentur uel dimittantur, una cum con-

¹⁾ Sætningsforb.: nos — annuimus et prestamus — nostram beniuolenciam, ut bona — dictis fratr. Cartus. — cedant et attineant: vi give vort minde til, at —.

²⁾ Sandsynligheden taler for, at det har været Vor Frue kirke i Randers (se ovenfor S. 178—79), og bogstavernes tal i den her givne udfyldning passer til det, der ovenfor er angivet som manglende.

³⁾ Læsningen af ordet er tvivlsom; den første del har ikke noget tilsvarende i det øvrige dokument, den kunde ligne an eller am forkortet, men er her læst som d, da slutningen af ordet synes at måtte læses som — ummodo, og der findes tegn for d fra det 15de årh., som ligne tegnet her. Desuden savner man en conjunction, der skulde styre crescat og uigeat, og den må stå foran status.

⁴⁾ Begyndelsen af dette ord er utydelig på grund af slid på pergamentet; foran det, efter eiusdem, synes der at skulle stå: ordinis Cartusiensis som den orden, hvortil Gosvin sandsynligvis hørte, men bogstavernes tal passer ikke efter den sædvanlige forkortning af disse ord.

sensu nostri dilecti capituli nobis a iure permittitur, annuimus et prestamus, prouiso eciam, quod omnes et singuli fratres dicti Cartusiensis ordinis, qui in premissis loco Tyæræby, ut speratur, [instituentur] subiectionem, obedienciam et reuerenciam nobis et successoribus nostris, saluo eorum ordine, fideliter et humiliter faciant et impendant, ut orthodoxe fidei concors nica, incon¹⁾, indiuisa consistat, et eo magis ecclesia dei in suis membris integra maneat et unita, iure quidem dyocesani et libertatibus nostre ecclesie saluis, petentes ista, ut premittitur, a superiore, cuius interfuerit ad aptatum effectum duci et canonice confirmari; in cuius rei testimonium secretum [nostrum una cum sigillo nostri dilecti capituli premissi presentibus est appensum; sub anno domini millesimo quadingentesimo uicesimo octauo, in profesto sanctorum Sixti, Felicissimi [et Agapiti, mar]tirum gloriosorum. Descripciones quoque sigillorum prefate litere appensorum sequuntur in hunc modum; erat quippe sigillum episcopi rotundum de cera alba, abintra uero de rubea, [appar]uit ymago sancti Clementis infulati et mitram papalem in capite gestantis, in sinistra manu crucem et anchoram tenentis et dextram manum extendentis quasi ad dandam benedictionem, [in parte dextr]a erat forma clipei in se continentis dispositionem trium scutorum, in sinistra uero parte eiusdem ymaginis similiter apparuit clipeus continens in se formam agni dei, [et in circumferencia] hec uerba, scilicet: secretum domini Ulrici, dei gracia episcopi Arusiensis; item sigillum capituli erat oblongum de cera alba, abintra uero de uiridi, in cuius medio [ap]paruit figura sancti Clementis infulati, procumbentis seu genuflectentis et manus suas sursum conpositas orando quasi tenentis, super cuius caput erat scriptum: orante sancto [Clemente; ad parte]m uero sinistram apparuit figura cuius-

¹⁾ Slutningen af ordet er utydelig, da pergamentet har været ombøjjet på dette sted.

dam montis, in cuius summitate erat forma instar agnistantis et quasi cum uno pede anteriori aliquid demonstrantis, sub cuius [pedibus apparuit] fons uiuus emanans, inter uero ymaginem sancti Clementis et montem, quasi in medio sigilli, apparuit forma cuiusdam parue anchore, et in circumferencia hec uerba: [sigillum capi]tuli sancti Clementis Arusiensis ecclesie. Uerum post huiusmodi litere, cuius tenor, sic ut superius premittitur, est descriptus, produccionem, exhibicionem et ostensionem ac eciam post examinacionem et perleccionem ad supradicti fratris et domini Nicholai Jacobi confessoris instantem requisicionem et petitionem ego notarius infrascriptus eandem literam assumpsi [in publici instru]menti formam redigendo transsumendam, prout inferius in subscripcione latius continetur. Acta sunt hec anno, indiccione, mense, die, hora, loco et pontificatu, quibus supra, [presentibus] et discretis uiris, uidelicet dominis Petro¹⁾ (?) Michaelis, curato ecclesie Østtofte, Ottoniensis dyocesis, Michaelae Ulphonis, curato ecclesie Kertæ, eiusdem dyocesis, et Eskillo dyocesis uicario in Mariebo, Johanne Magni, proconsule opidi Mariebo, dicte Ottoniensis dyocesis, Johanne Andree et Clemente, opidanis ibidem, testibus [ad premissa voca]tis specialiter et rogatis.

Notarens tegn.

Notarens underskrift:

Et ego Johannes Feringbergh etc.

¹⁾ Det første bogstav er læst som P, da resten af ordet synes at kræve et p, og afskriveren ved et egennavn nok kan have afvejet fra den almindelige form for P, som ikke ligner den her formodede.